

Dzieci w przedszkolu

Mamo, tato chcę być zrozumiany...

Mowa w dużej mierze wpływa na całokształt rozwoju dziecka. Daje możliwość precyzyjnej komunikacji, stanowi narzędzie w zdobywaniu informacji, pozwala na wyrażanie swoich myśli, własnych opinii i uczuć. Jest ona atutem w nawiązywaniu kontaktów społecznych. Rozwój mowy jest uwarunkowany genetycznie, zależy od wrodzonych właściwości organizmu człowieka, ale możliwy jest jedynie w kontakcie ze środowiskiem społecznym, z innymi ludźmi. Słowem jest to proces, w którym współgrają czynniki biologiczne i społeczne.

Mowa także wpływa na ogólny rozwój dziecka, jego osiągnięcia szkolne. Stanowi narzędzie w zdobywaniu informacji, pozwala na wyrażanie swoich myśli, opinii, odczuć. Ogromną rolę w procesie kształtowania mowy dziecka odgrywają rodzice i najbliższe otoczenie- to oni są jego pierwszymi nauczycielami mowy poprzez wspólne zabawy, czytanie książeczek, ich opowiadanie, śpiewanie piosenek. Istotne znaczenie w zakresie wspomaganie i rozwoju mowy ma także działanie nauczyciela pracującego z dzieckiem w przedszkolu, gdzie zabawa stanowi dominujący sposób nauki. Jest kluczem do poznawania nowych słów, ćwiczy oddech, głos, słuch i wymowę. Doskonali formy gramatyczne uwzględniając przy tym akcent, melodię i rytm mowy. Poprzez zabawę możemy stymulować rozwój wszystkich funkcji, od których zależy prawidłowy rozwój mowy.

W krótkim rysie rozwoju mowy u dzieci spróbujmy pokazać jak wygląda mowa prawidłowa.

Okres swoistej mowy dziecięcej przypada na wiek przedszkolny. Wymowę dziecka wstępującego do przedszkola charakteryzuje już duża umiejętność odtwarzania wszystkich elementów słowa. Dziecko potrafi się już porozumieć z dorosłym, chociaż mowa jego nie jest ukształtowana pod względem dźwiękowym.

Dziecko 3-letnie powinno już wymawiać wszystkie samogłoski, tak ustne, jak nosowe (a, o, e, u, i, y, ą, ę), chociaż w mowie jego mogą występować odstępstwa, np. zamiana samogłosek: a=o, e=a, i=y. Jest to związane z niewykształconą sprawnością narządów artykulacyjnych. Powinno

również wymawiać spółgłoski wargowe: twarde i zmiękczone (m, mi, b, bi, p, pi), wargowo- zębowe: twarde i zmiękczone (f, fi, w, wi), środkowojęzykowe (ś, ć, ź, dź, ń), tylnojęzykowe twarde i zmiękczone (k, g, ki, gi), szczelinowe (ch), przedniojęzykowo zębowe (t, d, n), przedniojęzykowo- dźwiękowe (l, li), spółgłoski (j, ł). W wieku tym mogą się już pojawiać głoski przedniojęzykowo- zębowe (s, c, z, dz), a czasem przedniojęzykowo- dźwiękowe (sz, ż, cz, dż). Uogólniając, mowę dziecka 3-letniego cechuje zmiękczenie głosek- s, z, c, dz, sz, ż, cz, dż są często wymawiane jak ś, ź, ć, dź; r może być wymawiane jak j lub ł, zamiast f występuje ch i odwrotnie.

Wymowa dziecka 4-letniego będzie się różniła pod względem dźwiękowym. Utrwalają się takie głoski jak: s, z, c, dz. Dziecko nie powinno wymawiać ich już jak: ś, ź, ć, dź. Pojawia się głoska r, choć jej opóźnienie nie powinno jeszcze niepokoić. Głoski sz, ż, cz, dż dziecko jeszcze zamienia na s, z, c, dz lub ś, ź, ć, dź.

Mowa dziecka 5-letniego jest już w zasadzie zrozumiała. Głoski sz, ż, cz, dż zaczynają się ustalać. Dziecko potrafi je poprawnie powtórzyć, choć w mowie potocznej mogą być jeszcze wymawiane jak s, z, c dz. Głoska r powinna być już wymawiana, ale często pojawia się dopiero w tym okresie.

U 6-latków mowa powinna być już opanowana pod względem dźwiękowym. Dużo dzieci ma jednak nadal problem z opanowaniem wymowy głosek sz, ż, cz, dż, r. Zdarzają się kłopoty z wymową grup spółgłoskowych, zwłaszcza w śródgłosie wyrazu.

Mówienie jest sprawnością, której trzeba się nauczyć. Jest to możliwe dzięki sukcesywnemu dojrzewaniu różnych organów mowy. Od najmłodszych lat dziecko ćwiczy narządy artykulacyjne poprzez czynności ssania, połykania, żucia. Najtrudniejsze głoski wymagają dodatkowych ruchów precyzyjnych, np. uniesienia języka za dźwiękami przy sz, ż, cz, dż, wytworzenia szczeliny przy wymowie głosek przedniojęzykowych- zębowych albo szybkich ruchów wibracyjnych niezbędnych do wytworzenia r.

Bardzo ważne jest, aby dzieci jak najwięcej gryzły, żuły, przełykały. Podajemy pokarmy nie zmiksowane. Jedzenie trwa może trochę dłużej, ale nasz aparat mowy w ten sposób ćwiczy prawidłowe mówienie. Zaczynamy już od niemowlęcia, wprowadzając pokarmy przetarte z drobkami jedzenia i stopniowo przechodząc do stałych niezmiksowa-

nych potraw.

Przykładowe ćwiczenia, w które możemy bawić się z dziećmi w domu.

1. Prawidłowe oddychanie:

- proponujemy dziecku zabawę „Spacer na łące”. Dziecko wyobraża sobie że jest na łące. Podchodzi do każdego kwiatka i wącha go – wciąga powietrze nosem, zatrzymuje wdech i wypuszcza powietrze nosem,

- zabawa „Huśtanie misia na brzuchu”. Prezentujemy ćwiczenie; leżymy na plecach, na brzuch umieszczamy książkę, a na niej siedzi miś. Robimy wdech i brzuch uwypukla się; wydech i brzuch opada,

- łączenie ćwiczeń oddechowych z ćwiczeniami gimnastycznymi. Wdech wykonujemy z jednoczesnym podnoszeniem rąk, wydech połączony z powolnym krzyżowaniem rąk z przodu lub opuszczaniem w dół,

- wykonanie wdechu i zdmuchanie świeczki (powoli szybko) na wydechu,

- zdmuchiwanie kartki papieru z gładkiej powierzchni,

- zabawa ze słomką, przenoszenie kawałków styropianu do kubeczka, dmuchanie na styropian słomką,

- wydmuchiwanie baniek mydlanych przez słomkę,

- dmuchanie na kłębuszki waty, papierowe kulki, piłeczki,

- gra na organach, trąbce gwizdku,
- „balonik” – naśladowanie dmuchania balonu,
- dmuchanie na balonik, piórka aby nie spadły,
- „zmarznięte ręce” dmuchanie na ręce, bo zmarzły,

- gwizdanie na jednym wydechu,
- dmuchanie na własną grzywkę,
- „czarodziejski obrazek”,
- każde dziecko dostaje kartkę na której jest kropła tuszu, dziecko dmucha na nią przez słomkę tak

aby powstał czarodziejski obrazek,
- liczenie na jednym wydechu (ciągiem),
- dmuchanie na wiatraczek.

2. Ćwiczenia ruchów dolnej szczęki:

- opuszczanie i unoszenie dolnej szczęki,
- ruchy dolnej szczęki do przodu i do tyłu,
- przesuwanie dolnej szczęki w lewą stronę a następnie wprawą,

- opuszczanie i unoszenie dolnej szczęki w dwóch fazach: umiarkowane opuszczanie a następnie maksymalne,

- wykonywanie ruchów żucia; uczestniczą w nich: dolna szczeka, wargi i policzki,
- dolnymi zębami chwytamy górną wargę.

3. Ćwiczenia warg:

- zakładanie wargi dolnej na górną i odwrotnie,

- cmokanie,
- dmuchanie (wargi ściągnięte w kształcie dzióbka),

- wprawianie usta w drganie (parskanie),
- nadymanie policzków i powolne wypuszczanie ustami lub nosem,

- wargi wysuwamy do przodu i kierujemy raz w jedną raz w drugą stronę,

- wargi wysuwamy do przodu i wykonujemy ruchy okrężne (raz w jedną i w drugą stronę,

- górnymi zębami nadgryzamy wargę dolną,
- utrzymujemy między zębami ołówki,

- ściągamy usta jak przy samogłosce u a następnie spłaszczamy cofając kąci,

- ssiemy wargę górną a następnie dolną,
- nabieramy powietrza pod wargę górną a potem pod dolną,

- przytrzymanie wargami kartki papieru, którą logopeda próbuje wyciągnąć,

- „obrysowywanie „kształtu ust przez logopedę (uczulanie warg),

- łączymy wargi płasko i rozciągamy jak przy głosce „i”,

- wymawianie samogłosek „i”, „u”, a następnie „a”, „e”, „o”, „i”, „y”,

- wysuwamy wargi jak przy samogłosce „u” i rozchylamy jak przy samogłosce „e”.

4. Ćwiczenia języka:

- wysuwanie i chowanie języka,
- przesuwanie języka od kącika do kącika warg,
- wysuwanie języka daleko na brodę i unoszenie go do nosa,

- oblizywanie warg przy szeroko otwartych ustach,

- liczenie zębów językiem.

Marta
Zworska-Berek

